TARINASTA TIEDETTÄ

Laadullinen tutkimus Vatajan kylän laaksosta Honkajoella. Tarinoita Vatajan kylän kansanomaisesta taloudenpidosta, työnteosta, elämisestä ja ilonaiheista

Ari Pitkäranta

Omistuskirjoitus

Omistan kirjan lapsilleni Klausille, Leolle, Julialle ja Niinalle sekä puolisolleni Heidille. Kiitän lukijoitani.

Ari Pitkäranta

TARINOISTA TIEDETTÄ

LAADULLINEN TUTKIMUS VATAJAN KYLÄN LAAKSOSTA HONKAJOELLA

Tarinoita Vatajan kylän kansanomaisesta taloudenpidosta, työnteosta, elämisestä ja ilonaiheista

© 2026 Ari Pitkäranta
Kannen suunnittelu: Ari Pitkäranta
Sisuksen taitto: Heidi Luotolahti-Pitkäranta
Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa
ISBN: 978-952-80-8930-8

1. Johdanto

Tarinoiden kirjoittaminen on luovaa toimintaa ja lisäksi se on autoetnografista tieteellistä pohdintaa. Teoksen tarinat ovat otoksia kansanomaisesta talousajattelusta ja taloudenpidosta maalaiskylässä. Tietokirjan ”Vatajan kylän mies Ari Honkajoelta” -tarinat ovat tutkimukseni aineisto ja analyysin kohde.

Minä muistelen kirjoittajana asioiden tapahtuneen. Se on kuin elämäkerran otosten autobiografista muistiin merkitsemistä. Tiedonhankintatapani tutkimuksen materiaaliksi ovat muistelu, havainnointi, osallistuva havainnointi, keskustelut, haastattelut, paikalliskirjallisuuden tutkimus ja yhdistely edellisten pohjalta. Aineiston lisänä on yleiskirjallisuus. - Teosten luettelo on kirjan lopussa.

Tämän kirjan kirjoittamisen muoto on tarinallinen ja autoetnografinen analyysi. Tarinallinen analyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä. Siinä tarinallista aineistoa, kuten haastattelut, muistelu, osallistuva havainnointi käsitellään kertomuksina tai tarinankaltaisina rakenteina.

Autoetnografia on laadullinen tutkimusmenetelmä, jossa tutkija käyttää omia kokemuksiaan, tunteitaan ja elämäntarinaansa tutkimuksen keskeisenä aineistona.

Tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä vanhan maailman elämää, ilonaiheita ja talonpoikaista taloudenpitoa kohtaan. Työn tarkoitus on myös lisätä ymmärrystä laadullista tutkimusta kohtaan.

Tarkoitukseni on lisäksi laajentaa opiskelijan ja tutkijan näkemystä tutkittavan materiaalin suhteen. Materiaalit ovat usein kansanomaisessa muodossa. Kaikkea tarinointia ei heti tutkimusmateriaaliksi oivalla. Laadullinen tutkimustraditio muodostaa laajan alueen. Tutkijan oma ajattelu on tutkimusanalyysin väline.

Laadullisen tutkimuksen lähestymistapoja tai strategioita on useita. Opiskelija saattaa viehättyä perehtymään eri tekniikoihin. Ne edustavat ikään kuin oikeata teknistä sanastoa aloittavalle tutkijalle. Tutkimuksen tekemisestä professori Harisalo totesi Tohtoritiimissämme Tampereen yliopistolla 1990-luvun lopulla:
- Joskus on lopetettava lukeminen ja alettava kirjoittaa. Laadullista analyysiä oppii tekemään vain kirjoittamalla laadullista analyysiä.

Olen tietokirjailija. Sen lisäksi olen kansantaloustieteen maisteri, yrittäjyyden lisensiaatti, johtamistieteiden tohtori ja ammatillinen korkeakouluopettaja. Olen ammattityönäni valmentanut maaseutuyrittäjiä, johtanut lukuisia työelämän kehityshankkeita ja perehtynyt maaseutuyrittäjyyteen yliopiston suunnittelijana.

Päällimmäisenä tarkoituksena maaseutuelämässä varhaisemman maatalouden aikaan on ollut ruuan hankinta. Rahatalous on ollut 1960-luvulla Suomessa aluillaan. Liikenneolot ovat olleet tuohon aikaan ottamassa alkuaskeleita kehityksessään. Teitä on rakennettu, päällystys on ollut alkuvaiheessa. Autoistuminen on vasta alkanut, johtuen valuuttasäännöstelystä.

Vienti on suuntautunut Neuvostoliittoon vaihdantatalouden puitteissa sotakorvausteollisuuden jälkeen. Tuonti Neuvostoliitosta Suomeen on ollut öljyä, aseita ja sotavarusteita, koska elimme YYA-sopimuksen aikakautta. Autoja on tuotu koska niitten hinta oli edullinen verrattuna länsiautoihin. Suomi harjoitti valuuttasäännöstelyä aina 1980-luvun lopulle asti.

Suomi on ollut elinkeinoissaan maatalousvaltainen 1960-luvun lopulle asti, mikä tarkoittaa, että suuri osa kansakunnasta on saanut toimeentulonsa maataloudesta.

Teollisuus on ollut pääosin joko suurta ja valtion teollisuusuutta tai pk-teollisuutta kirjoittajan havaintoalueella. Paikallinen pienteollisuus oli vaate- ja kenkäteollisuutta ja lihanjalostusta.

Analyysin näkemys on *kansanomainen talousajattelu.* Se perustuu maalaisjärkeen, koti- ja talouskohtaiseen säästäväisyyteen sekä talkoohenkeen. Se viittaa käytännönläheiseen ymmärrykseen raha-asioista, säästämisestä, ja kuluttamisesta ilman syvällistä taloustieteellistä koulutusta. Se on arjen järjen käyttöä, talouden maalaisjärkeä, jossa painottuvat oman talouden tasapaino, velkojen hoito ja kulutustavaroiden kustannusten ymmärtäminen.

Se on arjen hallintaa, käytännönläheisyyttä tulojen ja menojen kanssa. Pitkäjänteinen säästäväisyys tarkoittaa taloudellisten riskien välttämistä ja pitkäjänteistä varautumista tulevaan.

Kansanomainen taloustaito keskittyy sovellettavaan tapaan selviytyä elämisestä taloudellisesti ja henkisesti.

Sana talous juontuu sanasta talo. Filosofiana *kansaomainen talousajattelu* esiintyy jo Sokrateen teoksessa ”Talouden taito”. Sokrateen ajattelu on noin 2500 vuotta vanhaa. Samoin kansanomaista talousajattelua ja säästäväisyyden vivahteita on nähtävissä Ingvar Kampradin elämässä ja teoksessa IKEA:n tarina. Talousfilosofia painottaa tulojen ja menojen tasapainoa, ei saa elää yli varojensa.

John Alois Schumpeterin ”Kapitalismin luova tuho” - käsite viitaa yrittäjyyden filosofiaan. Sisäsyntyinen talous korostaa investointien, inhimillisen pääoman ja innovaatioiden merkitystä pitkän aikavälin kasvulle. Innovaation ja kulttuurin käsitteet tulevat maatalouden tutkimuksesta. Myöhemmin ne on lainattu muitten alojen käyttöön.

Kansanomainen talousajattelu ymmärtää talouden kasvun ja hyvinvoinnin syntyvän konkreettisesta työstä kuten maataloudesta, metsätaloudesta, teollisuudesta tai metsästyksestä, korostaen myös yhteisöllistä vastuuta.

Kansanomaisen talousajattelun elementtejä ovat säästäväisyys ja kestävyys. Perinteinen talonpoikaisjärki korostaa, että velkaa vältetään ja pahanpäivän varalle säästetään. Edes metsään ei koskettu, sekin oli säästetty pahojen päivien varalle.

Kansanomaisen talousajattelun eräs tekijä on talkooperinne. Kansanomaisessa talousajattelussa taloudellinen toiminta ei ole vain rahaa vaan myös yhteisöllistä panosta; ajatteluun kuuluvat talkooperinne tai metsästysseurat, jotka luovat arvoa ilman suoraa rahavirtaa.

Kansanomaisen talousajattelun kulmakivi on konkreettinen talous. Se arvostaa käsin kosketeltavaa työtä, kuten teollisuutta, maataloutta, ja tavaroiden tuotantoa, usein ohi abstraktimman rahoitussektorin.

Kansanomainen talousajattelu näkyy kodin roolin arvostuksena. Yksityinen kulutus, säästäminen ja kotona tehtävä hoivatyö nähdään keskeisinä osina kokonaistaloutta.

Kansanomaisessa talousajattelussa on konservatiivinen vivahde. Paikallisuus, pienyrittäjyys ja omavaraisuus ovat vahvoja kansanomaisen talousajattelun piirteitä.

Kansanomainen talousajattelutapa eroaa monimutkaisesta makrotaloustieteestä tai finanssialan koristamasta rahoitusvetoisesta kasvusta, painottaen mieluummin ”talon pitämistä” kunnossa.

Ikean yritysfilosofian merkitys on keskeinen Ruotsin tunnettuudelle. Ikea on yksi Ruotsin tunnetuimmista ja maineikkaimmista brändeistä. Ikean

yrityskuvassa näkyvät Ruotsin lipun värit ja Karl Larssonin taide. Tuotteiden nimilogiikka perustuu mm Ruotsin järviin. Ikean ravintoloissa tarjotaan ruotsalaisia klassikkoruokia. Kaiken takana ovat tarinat ruotsalaisesta elämästä.

Vaikka yhtiö on nykyään monikansallinen, sen juuret ja ruotsalainen identiteetti ovat vahva osa sen brändiä ja tarinaa. IKEA on myös kansainvälisesti merkittävä ruotsalaisuuden lähettiläs.

2. Tarinoiden Analysointi

Kieleni samoin kuin kerrontatyylini ovat kansanomaista ja toteavaa. Se yhdistää realistista vuoropuhelua kuvausten kesken. Käytän tarinamaista rakennetta. Tietoteokseni ”Vatajan kylän mies Ari Honkajoelta” on laadullisen tutkimukseni perusaineistona.

Tarinoiden kerronnassa hyödynnän satakuntalaisen kylämaiseman monitahoista talonpoikaismaisuutta ja kehityksen ajallista muutosta. Tarinani sijoittuvat kyläyhteisön 1960-luvun työhön, elämään, ilonpitoon ja tärkeisiin juhliin ja käännekohtiin. Tarinani liittyvät toisiinsa kolmen sukupolven ajan.

Kerrontani etenee itsenäisten ja toisiinsa liittyvän tarinasarjan ja otosten kautta. Otokseni ovat poimintoja elävän elämän virrasta, osana laajempaa kokonaisuutta. Otokseni koostuvat itsenäisistä, rajatuista tarinaepisodeista, jotka taustoittavat kirjani ”Vatajan kylän mies Ari Honkajoelta” päätarinaa. Tarinoihini sisältyy sananlaskuja, lauluja ja uskonnollista tekstiä. Tarinoissani käytän lisäksi murteellisia ilmaisuja. Otokset etenevät Random Walk -tahtiin. – Kuin lumessa kävellen.

Tarinankerronta on samalla myös tarinan analyysiä. Se on tapa tulkita, jäsentää ja ymmärtää maailmaa. Tarina sisältää analyysin siitä, miten asiat liittyvät toisiinsa ja mitä ne tarkoittavat. Tarinankerronta on analyysiä, joka on puettu omaksuttavaan muotoon.

3. Sisällysluettelo

1. Johdanto 9
2. Tarinoiden Analysointi 14
3. Sisällysluettelo 15
4. Esipuhe kirjaan Vatajan kylän mies Ari Honkajoelta (2023) 23
5. Kiertokoulu, kansakoulu ja oppikoulu 26
6. Kouluruoka 28
7. Kirkkokuoro 31
8. Suomi maatalousmaa ja maaseudun ammatit 33
9. Sahti - maaseudun perinnejuoma 37
10. Syksy maaseudulla 40
11. Myrsky 43
12. Vatajan kylän sähkötehdas 45
13. Järvelän talo Kavojärven rannalla 48
14. Lankosken silta ja kesätyöt 51
15. Honkaranta - isoäidin talo 54
16. Kavojärvi - Järvelän Villen ja Fannin kartanolla 57
17. Rantapihlaja pyhä puu 61
18. Syksy 63

19. Sahtikiulu ja Honkajoen vaakuna 66
20. Vatajan kylän silta ja voimalaitoksen pato 68
21. Jokilaakson maisema 71
22. Metsäoja Heinäjärven lähellä ja metsäpeltotie 73
23. Isän aika 76
24. Lapsuus huudot 78
25. Joulukorttien myynti Honkajoen seudulla 79
26. Parolan panssarivoimat 83
27. Tonttujen tehtävät taloissa 88
28. Isoisä Artur Simeon Stenbacka 92
29. DDR ja joulun kynttiläkoriste 97
30. Joulun traditiot maaseudulla 102
31. Honkajoen kirkko 106
32. Joulukalat 108
33. Joulun odotus maatalossa 110
34. Joulupäivä Honkajoella 115
35. Tapaninpäivän toimet 117
36. Tapaninpäivän kävely 120
37. Joulutarina - Honkajoen Joulu 122

Tarinasta tiedettä
Kirjan näkemys on kansanomainen talousajattelu. Se perustuu maalaisjärkeen, koti- ja talouskohtaiseen säästäväisyyteen sekä talkoohenkeen. Se viittaa käytännönläheiseen ymmärrykseen raha-asioista, säästämisestä, ja kuluttamisesta ilman syvällistä taloustieteellistä koulutusta. Kansanomainen talousajattelu on arjen järjen käyttöä, talouden maalaisjärkeä, jossa painottuvat oman talouden tasapaino, velkojen hoito ja kulutustavaroiden kustannusten ymmärtäminen.

Se on arjen hallintaa, käytännönläheisyyttä tulojen ja menojen kanssa. Pitkäjänteinen säästäväisyys tarkoittaa taloudellisten riskien välttämistä ja pitkäjänteistä varautumista tulevaan.

Kansanomainen taloustaito keskittyy sovellettavaan tapaan selviytyä elämisestä taloudellisesti ja henkisesti.

BoD
9 789528 089308